การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของชุมชน ตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

An Application of the Principles of Sanghavatthu 4 for Enhancing the Health of Community in Ban Dau Subdistrict, Maung District, Nongkhai Province

พระครูสัทธาธรรมาภิรม ปสนฺโน (แซ่ตั้ง)
PhrakhruSatthathammaphirom Pasanno (Saetang)
บุญส่ง สินธุ์นอก
Bunsong Sinnok
พระมหาไพฑูรย์ สิริธมฺโม
Phra Maha Paitoon Siridhammo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E: mail: 6502205003@mcu.ac.th

(**Received**: July 28, 2024/ **Revised**: August 25, 2024/ **Accepted**: August 29, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาหลักสังคหวัตถุ 4 ในพระพุทธศาสนา (2) เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมสุขภาวะของชุมชนตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย และ (3) เพื่อการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของชุมชน ตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 25 คน/รูป วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ข้อเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า:

หลักสังคหวัตถุ 4 ในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1. ทาน การให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว แบ่งปันกัน 2. ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน จริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ พูดดีต่อกัน 3. อัตถจริยา ช่วยเหลือกัน และ 4. สมานัตตตา คือ การปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย

สภาพการส่งเสริมสุขภาวะของชุมชนตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นการจัดการปัญหาของชุมชน ในแต่ละด้าน ดังนี้ (1) ด้านกายภาพ สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและสะอาด การสร้างและบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพ (2) ด้านศีล การเคารพสิทธิและความเท่าเทียม การให้ข้อมูลและการตัดสินใจด้วยความสมัครใจ (3) ด้านจิต การสนับสนุนสุขภาพจิต การสร้างความเชื่อมั่นและความหวัง (4) ด้านปัญญา การให้การศึกษาและการสร้างความรู้ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของชุมชนตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย (1) ทาน การบริจาคอาหารและสิ่งของ (2) ปิยวาจา การให้คำแนะนำเชิงสุขภาพ คือ ปิยวาจาสามารถใช้เพื่อแนะนำแนวทางการดูแลสุขภาพที่ดี (3) อัตถจริยา ความซื่อสัตย์ ความเท่าเทียม 1. ความเป็นธรรม ความเอื้อเฟื้อ ความเสมอภาค (4) สมานัตตตา เพื่อการส่งเสริมสุขภาวะ คือทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอกันในชนทั้งหลาย

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4; ส่งเสริมสุขภาวะ; ชุมชน

Abstract

The purposes of this research are; (1) to study the principles of Sangahavatthu 4 in Buddhism (2) to study the state of enhancing the health of the community in Ban Dau Subdistrict, Muang District, and Nongkhai Province and (3) to apply the principles of Sangahavatthu 4 for enhancing the health of the community in Ban Dau Subdistrict, Muang District, Nongkhai Province. The qualitative methodology is applied by studying the documents and related researches including the in depth of interviews from the 25 key informants and analyzes the data by using descriptive analysis. The results of the research are found as follows

The research results found that:

The 4 principles of Sangha Vatthu in Buddhism include: 1. Giving, giving, sacrificing, and sharing for the benefit of others. Help cultivate people who are selfless and share with each other. 2. Piyawaja: speaking with sweet, sweet, sincere words, not rude or aggressive. say useful things Suitable for the occasion, speaking kindly to each other, 3. Atthachariya, helping each other, and 4. Samanatta, which is to behave consistently and consistently.

Conditions of promoting health of the community in Ban Duea Subdistrict, Mueang District, Nong Khai Province It is the management of community problems in each aspect as follows: (1) physical aspect, a safe and clean environment Creation and maintenance of health facilities (2) Morality, respect for rights and equality Voluntary provision of information and decision making (3) Psychological aspect, mental health support Building confidence and hope (4) Intellectual aspect, providing education and creating knowledge.

Application of the 4 principles of Sangha Vatthu to promote community health. Ban Duea Subdistrict, Mueang District, Nong Khai Province, consisting of (1) alms, donations of food and items (2) Piyawaja, providing health advice, that is, Piyawaja can be used to suggest guidelines for good health care (3) Atthachariya, honesty Equality 1. Fairness, generosity, equality (4) Samanatata to promote health. is to act consistently Practice consistently among all people.

Keywords: An Application of the Principles of Sanghavatthu 4; Enhancing the Health; Community

1. บทนำ

สภาพสังคมของชุมชนตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขงและประเทศลาว ในตลอดช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ประชาชน ในชุมชนต้องเผชิญกับปัญหามากมาย ทั้งปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดจากโรคระบาดโควิด 19 ที่มีการเชื่อมโยงกับปัญหาเศรษฐกิจของการดำเนินชีวิตรอบด้าน ปัญหาความขัดแย้งทางด้านความคิด และปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่มีการแบ่งแยกทางความคิดเห็นทั้งในโลกแห่งความเป็นจริงและโลกออนไลน์ ที่ยังคงมีให้เห็นอย่างต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน ปัญหาด้านเศรษฐกิจ หรือปัญหาด้านสังคมต่าง ๆ กระทบต่อประชาชนทั้งทางตรง และทางอ้อม เช่น ด้านสังคมขาดการ พึ่งพาอาศัยกัน ขาดความสัมพันธ์อันดี ความรักใคร่กลมเกลียว และการไว้เนื้อเชื่อใจกันในชุมชนอัน ส่งผลทำให้ชุมชนมีความสุขลดลง ด้านเศรษฐกิจ นั้นการพึ่งพาตนเองโดยการสร้างธุรกิจในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำความสำเร็จมาสู่ชุมชน หรือการพัฒนาด้านการศึกษาการแสวงหาความรู้ข้อมูล ข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนความรู้ก็เปลี่ยนแปลงไป สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อปากท้อง ความสมบูรณ์ของชุมชน การพัฒนาชุมชน และความสุขในตัวประชากรเหล่านั้น การปรับโครงสร้าง รากฐานของสังคมให้แข็งแรงขึ้น เข้มแข็งขึ้น ด้วยการพัฒนาคนในสังคมทางด้านจิตใจ ให้เป็นคนดีมี ความคิดเห็นที่ถูกต้องมีปัญญาพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างดี เพื่อความสงบสุขในสังคมไทย หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เห็นว่าการที่คุณธรรมต่าง ๆ จะเจริญงอกงามขึ้นได้นั้นจำเป็นจะต้อง อาศัยสภาพแวดล้อมที่ดี การจัดระเบียบสังคมให้ดีงาม และเกื้อกูลแก่คุณธรรมดังกล่าวจึงมีความสำคัญมาก ด้วยเหตุนี้จึงมีหลักธรรมอยู่หลายประการที่ทำให้คนในสังคม และสภาพแวดล้อม ได้รับการจัดสรรก่อให้เกิดชีวิตที่ดีร่วมกันเพื่อให้คุณธรรมภายในเจริญงอกงาม (จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์, 2545: 78)

พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นศาสนาแห่งสันติสุข การรู้จักให้อภัยแก่กันอย่างแท้จริงเพราะพระพุทธศาสนาสอนให้เรามีความรักรวมไปถึงการให้อภัยแก่เพื่อนมนุษย์อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ดังปรากฏในวัฒนธรรมของสังคมไทย ชาวพุทธเมื่อเราพลั้งเผลอทำผิดต่อกันเกิดความเข้าใจผิดกันเกิดความขัดแย้งกันเราก็จะแสดงความรักความเมตตาและมักให้อภัยซึ่งกันและกันข้อนี้เป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทยซึ่งได้รับอิทธิพล ด้านวัฒนธรรม คำสอน มาจากพระพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้น พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ความคิด และการประพฤติ ปฏิบัติดีของคนไทย การทำความดีต่อกันในระหว่างวงศ์ญาติมิตรสหายเป็นคุณสำคัญที่ต้องเอาใจใส่อย่างยิ่ง เพราะสามารถสมัครสมานยึดเหนี่ยวน้ำใจให้รักใคร่กัน ให้นึกถึงกันด้วยความขอบคุณโลก คือ ชุมชนที่ตั้งอยู่ด้วยความสุขสงบ ก็เพราะอาศัยศีลอาศัยสังคหธรรม คือ ธรรมเครื่องยึดยึดเหนี่ยวใจให้ รักกัน เป็นความดีที่นิยมยกย่องเชิดชูของโลกทุกสมัย ทั้งอดีตอนาคต และปัจจุบัน โดยเฉพาะ หลักสังคหวัตถุ 4 ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคน และประสานหมู่ชนไว้ให้มีความสามัคคีกัน (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/11/210/170)

ตามทัศนะทางพระพุทธศาสนาสังคมที่มีความสุขเป็นภาวะและลักษณะของความสงบ ที่ปราศจากการเบียดเบียนหรือความรุนแรงและมองว่าการอยู่ร่วมกันด้วยโดยไม่มีทุกข์ทั้งในมิติของบุคคลและสังคม เป็นหลักประกันของความมั่นคงในชีวิต “เพราะหากปราศจากความมั่นคงเสียแล้ว ความสุขที่ถาวรก็ไม่อาจหาได้ในโลกนี้” พระพุทธศาสนาได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งการสร้างความสุขสงบ เนื่องจากมีหลักปฏิบัติที่ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ ไม่ให้ล่วงละเมิดหรือเบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งเป็นต้นต่อแห่งความขัดแย้ง และความรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักพุทธธรรม ที่ทำให้เกิดความสงบ ทั้งในระดับปัจเจกชน สังคมประเทศชาติและสังคมโลก ซึ่งก่อให้เกิดความสุขสงบอย่างแท้จริง โดยมีจุดเริ่มต้นมาจาก จิตใจ และจากระดับปัจเจกชน ขยายผลไปสู่มวลมนุษยชาติ เพราะการเมืองกับศีลธรรม จึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก (ธรรมรักษา, 2536: 61)

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ทำให้การดำเนินชีวิต และความเป็นอยู่ของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การสื่อสารที่ไร้ขีดจำกัด ความรู้ที่มาจากแหล่งต่าง ๆ ทั่วทุก มุมโลก การก้าวเข้าสู่การแข่งขันพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีมีอุตสาหกรรมในเชิงพาณิชย์มากขึ้นและมีการค้าขายกันอย่างเสรี ทำให้คนในสังคมมีค่านิยมทางวัตถุสูงขึ้น นำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกันเพื่อมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองและพรรคพวกมากกว่าที่จะคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมซึ่งในขณะที่เน้นการเปลี่ยนแปลงของวัตถุอย่างต่อเนื่องนี้ ในทางตรงกันข้ามบุคคลในสังคม กลับมีปัญหาด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ทำให้เกิดภาวะการขาดสมดุลทั้ง ทางจิตใจ และทางวัตถุก่อให้เกิดปัญหาสังคมขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ เกิดปัญหาทุจริต คอรัปชั่นกันในทุกวงการ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการแพร่ขยายของโรคเอดส์ และการติดยาเสพ ติดอย่างรุนแรงในสังคม ตลอดจนปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรม การบริการประชาชนจึงเป็นหนึ่งในภารกิจการ “บำบัดทุกข์บำรุงสุข” ของกระทรวงมหาดไทย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ประชาชนได้รับ บริการที่สะดวกทั่วถึงและเป็นการประสานเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี ในระหว่างประชาชนกับข้าราชการ (พุทธทาสภิกขุ, 2551: 86)

อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ต้องเผชิญ กับปัญหามากมายที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น หนุ่มวัย 30 ชาว อ.รัตนวาปี จ.หนองคาย คลุ้มคลั่งใช้อีโต้ไล่ฟันชาวบ้านเจ็บสาหัส 2 ราย หลังก่อเหตุตำรวจเข้าระงับเหตุวิ่งหนีก่อนสบโอกาสปีนหนีตำรวจขึ้นไปหลบบนต้นมะพร้าว ใช้ลูกมะพร้าวเป็นอาวุธโยนใส่ตำรวจไม่ให้เข้าใกล้ใช้เวลา 5 ชั่วโมงก่อนจับกุมได้ ด้านญาติเผยวันๆไม่ทำอะไร อยากให้นำไปรักษาและนำออกจากชุมชนด่วนเพราะเป็นบุคคลอันตรายกับศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอเมืองหนองคาย แก้ไขปัญหาผู้เสพติดเพื่อเข้าสู่การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพทางสังคมเพื่อให้กลับมาใช้ชีวิตอย่างปกติ วันที่ 30 มกราคม 2566 เวลา 13.30 น. นายประยูร อรัญรุท นายอำเภอเมืองหนองคาย/ผอ.ศป.ปส.อ.เมืองหนองคาย นายเดชมนตรี ผิวเหลือง ปลัดอาวุโส นายธวัชชัย กงเพชร ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานความมั่นคง ได้มอบหมายให้นายพชร ทองสุข ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบประจำตำบลวัดธาตุ พร้อมสมาชิก อส.อ.เมืองหนองคาย ออกระงับเหตุและควบคุมผู้ป่วยที่มีอาการทางจิตจากการใช้สารเสพติด ซึ่งได้รับแจ้งจากญาติผู้ป่วยฯ (ภรรยา) ว่าสามีตนมีพฤติกรรมเสพยาบ้า และมีอาการคลุ้มคลั่ง อาละวาดและจะทำร้ายร่างกายภรรยา บางทีก็พูดอยู่คนเดียวเป็นที่หวาดกลัวของประชาชนบริเวณบ้านสร้างประทาย หมู่ที่ 10 ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และได้ตรวจปัสสาวะพบสารเสพติด (ยาบ้าและกัญชา) และศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอเมืองหนองคาย ได้ระงับเหตุและควบคุมผู้ป่วยที่มีอาการทางจิตจากการใช้สารเสพติดซึ่งได้รับแจ้งจากญาติของผู้ป่วยว่ามีชายอาการคุ้มคลั่งทำลายทรัพย์สินภายในบ้านจึงได้เข้าควบคุมนำตัวส่งโรงพยาบาลเพื่อเข้าสู่ศูนย์คัดกรองฯ เพื่อบำบัดรักษาและส่งศูนย์ฟื้นฟูเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กลับมาใช้ชีวิตอย่างปกติ เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2566 นายประยูร อรัญรุท นายอำเภอเมืองหนองคาย/ผอ.ศป.ปส.อ. เมืองหนองคาย นายเดชมนตรี ผิวเหลือง ปลัดอาวุโส นายธวัชชัย กงเพชร ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานความมั่นคง ได้มอบหมายให้ นายภัทรพงศ์ บุ่งนาแซง ปลัดอำเภอฝ่ายความมั่นคง พร้อมสมาชิก อส.อ. เมืองหนองคาย ออกระงับเหตุควบคุมผู้ป่วยที่มีอาการทางจิตจากการใช้สารเสพติด อันจะส่งผลต่อความสุขสงบในชีวิตของพวกเขา โดยทางหน่วยงานภาครัฐได้จัดให้มีส่วนราชการ หน่วยงานต่างที่เป็นตัวแทนของรัฐตั้งอยู่ในพื้นที่เพื่อทำหน้าที่ในการ บำบัดความทุกข์ เพิ่มความสุขให้ประชาชน โดยการพัฒนาจังหวัดตามนโยบายของรัฐบาลการป้องกัน ภัยพิบัติสาธารณะแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดการป้องกัน และปราบปรามการตัดไม้ทำลายป่า และทรัพยากรธรรมชาติการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว และการค้ามนุษย์การคุ้มครองป้องกัน หรือช่วยเหลือประชาชนผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับความ

เป็นธรรมและการบังคับ การให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมตามนโยบายของรัฐบาลในระดับจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจสั่งการบังคับบัญชากำกับดูแล บรรดาข้าราชการและพนักงานของรัฐในเขตจังหวัดยกเว้นข้าราชการพลเรือนในพระองค์ข้าราชการทหารข้าราชการฝ่ายตุลาการ ข้าราชการฝ่ายอัยการ ข้าราชการในสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน พนักงานในสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และข้าราชการในสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติประจำจังหวัด หน่วยงานในตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายเป็นหน่วยงานของรัฐ ที่ทำหน้าที่ให้บริการประชาชนโดยไม่เลือกปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้ด้วยความสะดวกรวดเร็วเป็นธรรมประหยัด เสมอภาคและทั่วถึงหน้าที่ของข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงเป็นกลไกกำลังสำคัญที่ขับเคลื่อนสร้าง ความสุขให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยรวดเร็วเป็นธรรมและอำนวยความสะดวกให้ประชาชนในชุมชนเกิดความเชื่อถือศรัทธาและบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานจึงจำเป็นต้องมีระบบงานที่ดีบุคลากรมีความรู้ความสามารถจึงเห็นว่าหลักธรรมเป็นสิ่งสำคัญและเหมาะสมที่จะนำมาใช้โดยเฉพาะ

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนมากยอมรับนับถือมีหลักธรรมที่ครอบคลุมและเหมาะสมสำหรับนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้หลายกรณีโดยเฉพาะด้านการให้การบริการประชาชนนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้นถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่และความสุขของประชาชนในชุมชนผู้วิจัยจึงสนใจในการนำหลักธรรมเรื่องหลักสังคหวัตถุ 4 นำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างภาวะสุขในชุมชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายจังหวัดหนองคาย ซึ่งปัจจุบันการพัฒนาสังคมและการสร้างสุขให้เกิดขึ้นในสังคมเป็นเรื่องสำคัญมากทำให้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษากระบวนการเสริมสร้างภาวะสุขด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชน ตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาหลักสังคหวัตถุ 4 ในพระพุทธศาสนา

2.2 เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมสุขภาวะของชุมชนตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

2.3 เพื่อการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของชุมชน ตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของชุมชน ตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จากการศึกษาคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เอกสารที่เกี่ยวข้องและการเก็บข้อมูลภาคสนาม จากการลงพื้นที่จริง โดยการสังเกต เข้าร่วมกิจกรรม และการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์กลุ่มประชาชนที่กำหนด เพื่อได้ผลการวิจัยตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากรที่จะเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1. พระคิลานุปัฏฐาก จำนวน 10 รูป 2. กลุ่มผู้นำท้องถิ่น

จำนวน 5 คน 3. กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ในฐานะผู้มีภูมิปัญญา จำนวน 5 คน 4. กลุ่มโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 5 คน รวมทั้ง จำนวน 25 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบไปด้วย แบบสัมภาษณ์ การสร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้ 1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารขั้นปฐมภูมิ ได้แก่พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับแปล ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 2. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารขั้นทุติยภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลงานวิจัย บทความ เอกสาร ตำราทางวิชาการ เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาวะชุมชน คุณธรรม เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการให้สัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้รับจากขั้นตอนที่ 1) และ 2) มาเป็นประเด็นคำถามแบบสัมภาษณ์ แล้ว นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของ อาจารย์ที่ปรึกษานำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมและถูกต้องของ คำถามเนื้อหา ภาษา และวิจัยนำข้อเสนอแนะจากผู้เชียวชาญไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำ ชี้แนะแก้ไขแบบสัมภาษณ์ จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้แก้ไขเครื่องมือวิจัย เมื่อผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบร่างเครื่องมือวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้นำ ข้อแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัยให้สมบูรณ์ก่อนนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล สำคัญและบันทึกข้อมูลเชิงประจักษ์

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็นได้แก่ (1) การเก็บรวบรวมข้อมูล เอกสาร (2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

1) การรวบรวมข้อมูลเอกสาร

การรวบรวมข้อมูลเอกสาร การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (การวิจัยเชิงสำรวจ) ในส่วนของการศึกษาเอกสาร เป็นการศึกษาค้นคว้ารวบรวม ข้อมูลเอกสาร ซึ่งมีรายละเอียดในการศึกษา ดังนี้ 1) ศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสารและหลักฐานจากคัมภีร์ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย ตลอดจนเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมสุขภาวะในชุมชนตำบลบ้านเดื่อ 2) ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมสุขภาวะในชุมชนตำบลบ้านเดื่อ 3) สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการส่งเสริม สุขภาวะในชุมชนตำบลบ้านเดื่อ

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เป็นขั้นตอนหลังจากการศึกษาทางเอกสาร แล้ว มีวิธีการเก็บข้อมูลตามลักษณะของเครื่องการวิจัย สำรวจพื้นที่ที่มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมสุขภาวะกำหนดพื้นที่ในการวิจัย ซึ่งได้แก่ ชุมชนตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ขอหนังสืออนุญาตสัมภาษณ์จากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ออกหนังสือนัดกลุ่มเป้าหมายพร้อมกำหนดวันเวลา และการส่งประเด็นที่ ต้องการทราบล่วงหน้า เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้มีเวลาเตรียมข้อมูลเตรียมความพร้อมของเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ประชุมร่วมกับผู้ช่วยวิจัย และแบ่งหน้าที่ในการเก็บข้อมูลเพื่อความสะดวก รวดเร็ว และได้ข้อมูลครบถ้วนตามที่ต้องการ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเดินทางไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายตามวัน เวลาและสถานที่ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก และการบันทึกข้อมูลจากหลักฐานเชิง ประจักษ์คือการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการส่งเสรมสุขภาวะในชุมชนตำบลบ้านเดื่อ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ประเด็นปัญหาเป็นตัวตั้ง แล้วหาคำตอบจากข้อมูลที่เก็บและรวบรวมไว้ เพื่อให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยที่ได้ตั้งไว้แล้ว ส่วนข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนา ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมแนวคิด ทฤษฎี ทางด้านพระพุทธศาสนาเถรวาท และทางโลกโดยการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อที่จะเป็นการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคสนาม ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย องค์ความรู้จากการวิจัย แล้วนำผลการวิเคราะห์ไปสังเคราะห์โดยวิธีการพรรณนา หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาความ เนื้อหาบางส่วนในงานวิจัยนี้จะนำเสนอในรูปแบบของข้อมูล แผนภาพประกอบ ผลการวิจัย และการอธิบายความประกอบ เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์หรือความเชื่อมโยงกันของเนื้อหา โดยการนำเสนอมุ่งตอบประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอข้อค้นพบสำคัญในการวิจัย รวมทั้งการสร้างชุดความรู้ในการวิจัย การสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากการวิจัย

4. ผลการวิจัย

หลักสังคหวัตถุ 4 ในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1. ทาน การให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว แบ่งปันกัน 2. ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน จริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ พูดดีต่อกัน 3. อัตถจริยา ช่วยเหลือกัน และ 4. สมานัตตตา คือ การปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย การทำตัวให้เข้ากันได้ เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ไม่เอาเปรียบ ร่วมเผชิญ และแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน จากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่พบว่า ประชาชนส่วนมากไม่ค่อยเข้าใจในข้อหลักของธรรมะในแต่ละข้อของสังคหวัตถุ 4 แต่การทำของประชาชนซึ่งจากการวิเคราะห์แล้วมีความสอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุทุกข้อ

สภาพการส่งเสริมสุขภาวะของชุมชนตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นการจัดการปัญหาของชุมชน ในแต่ละด้าน ดังนี้ (1) ด้านกายภาพ 1. สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและสะอาด 2. การสร้างและบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพ 3. การส่งเสริมการออกกำลังกายและกิจกรรมทางกาย 4. การจัดการอาหารและโภชนาการ 5. การจัดการโรคและการป้องกันโรค 6. การส่งเสริมสุขภาพจิตและการสนับสนุนทางสังคม (2) ด้านศีล 1. การเคารพสิทธิและความเท่าเทียม 2. การให้ข้อมูลและการตัดสินใจด้วยความสมัครใจ 3. การปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักจริยธรรม 4. การสนับสนุนและส่งเสริมสุขภาพจิต 5. การส่งเสริมความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ 6. การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน 7. การป้องกันและลดความรุนแรง (3) ด้านจิต 1. การสนับสนุนสุขภาพจิต 2. การสร้างความเชื่อมั่นและความหวัง 3. การส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน 4. การจัดการความเครียดและความวิตกกังวล 5. การส่งเสริมการดูแลตนเองทางจิตใจ 6. การให้การสนับสนุนในเวลาวิกฤติ 7. การส่งเสริมการพัฒนาทางจิตวิญญาณ (4) ด้านปัญญา 1. การให้การศึกษาและการสร้างความรู้ 2. การสนับสนุนการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ 3. การใช้เทคโนโลยีและข้อมูลในการจัดการสุขภาพ 4. การวิจัยและการพัฒนาความรู้ใหม่ 5. การสร้างแนวทางและนโยบายด้านสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ 6. การเสริมสร้างศักยภาพในการเรียนรู้ตลอดชีวิต 7. การประยุกต์ใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาสุขภาพ

การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของชุมชน ตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย (1) ทาน 1. การบริจาคอาหารและสิ่งของ 2. การให้ความรู้และการศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพ 3. การให้บริการทางการแพทย์ฟรีหรือในราคาที่เข้าถึงได้ 4. การสร้างพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับ

การออกกำลังกาย 5. การส่งเสริมสุขภาพจิตและการสนับสนุนทางจิตใจ 6. การส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีสุขภาพดี 7. การสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วย (2) ปิยวาจา 1. การให้คำแนะนำเชิงสุขภาพ คือ ปิยวาจาสามารถใช้เพื่อแนะนำแนวทางการดูแลสุขภาพที่ดี 2. การสร้างการตระหนัก คือ การใช้ปิยวาจาเพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี 3. การสนับสนุนกิจกรรมสุขภาพ คือ การใช้ปิยวาจาเพื่อสนับสนุนและสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ (3) อัตถจริยา เพื่อการส่งเสริมสุขภาพเน้นไปที่การกระทำที่เป็นไปตามค่านิยมหรือหลักการที่ถือว่าเป็นที่ยอมรับในสังคมเพื่อสุขภาพที่ดีของบุคคลหรือชุมชน นี่เป็นตัวอย่างบางประการดังนี้ 1. ความซื่อสัตย์ 2. ความเท่าเทียม 1. ความเป็นธรรม 4. ความเอื้อเฟื้อ 5. ความเสมอภาค (4) สมานัตตตา เพื่อการส่งเสริมสุขภาวะ คือทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอกันในชน ทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าที่ของรัฐได้มีการปฏิบัติสม่ำเสมอ

5. อภิปรายผล

หลักสังคหวัตถุ 4 ในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1. ทาน การให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว แบ่งปันกัน 2. ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน จริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ พูดดีต่อกัน 3. อัตถจริยา ช่วยเหลือกัน และ 4. สมานัตตตา คือ การปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย การทำตัวให้เข้ากันได้ เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ไม่เอาเปรียบ ร่วมเผชิญ และแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน จากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่พบว่า ประชาชนส่วนมากไม่ค่อยเข้าใจในข้อหลักของธรรมะในแต่ละข้อของสังคหวัตถุ 4 แต่การทำของประชาชนซึ่งจากการวิเคราะห์แล้วมีความสอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสถิตพัฒนโสภณ (ไพฑูรย์ ฐิตโสภโณ) (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์ตามหลักเชิงพุทธของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า สาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนามีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าพระองค์ทรงมีพระเมตตาเป็นแนวทางแห่งการสงเคราะห์เวไนยสัตว์โลกที่ทรงมีความปรารถนาให้พระสาวกได้ยึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในการสาธารณะสงเคราะห์แก่ชาวโลก พระสงฆ์จึงมีภาระหน้าที่สำคัญที่ต้องการสงเคราะห์ประชาชนเพื่อให้พ้นจากความทุกข์ทั้งหลาย การสาธารณะสงเคราะห์ จึงเป็นกิจของพระสงฆ์ สำหรับผู้จัดการสาธารณะสงเคราะห์โดยส่วนมากได้แก่ วัดหรือเจ้าอาวาส เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีด้านสาธารณะสงเคราะห์ของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน พบว่าพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน ได้ดำเนินงานตามกรอบของมหาเถรสมาคม ผ่านรูปแบบการทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์คือ การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป เพื่อส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์ตามหลักเชิงพุทธของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน พบว่า จะมีรูปแบบในการดำเนินงานตามหลัก สังคหวัตถุ เพื่อเป็นแบบแผนแนวทางในการดำเนินงานในฐานะเป็นพระสงฆ์ผู้มีบทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์อย่างแท้จริงตามแนวทางพระพุทธศาสนาจึงเรียกว่าได้ว่า เป็นการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์ตามหลักเชิงพุทธของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน

สภาพการส่งเสริมสุขภาวะของชุมชนตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นการจัดการปัญหาของชุมชน ในแต่ละด้าน ดังนี้ (1) ด้านกายภาพ 1. สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและสะอาด 2. การสร้างและบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพ 3. การส่งเสริมการออกกำลังกายและกิจกรรมทางกาย

4. การจัดการอาหารและโภชนาการ 5. การจัดการโรคและการป้องกันโรค 6. การส่งเสริมสุขภาพจิตและการสนับสนุนทางสังคม (2) ด้านศีล 1. การเคารพสิทธิและความเท่าเทียม 2. การให้ข้อมูลและการตัดสินใจด้วยความสมัครใจ 3. การปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักจริยธรรม 4. การสนับสนุนและส่งเสริมสุขภาพจิต 5. การส่งเสริมความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ 6. การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน 7. การป้องกันและลดความรุนแรง (3) ด้านจิต 1. การสนับสนุนสุขภาพจิต 2. การสร้างความเชื่อมั่นและความหวัง 3. การส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน 4. การจัดการความเครียดและความวิตกกังวล 5. การส่งเสริมการดูแลตนเองทางจิตใจ 6. การให้การสนับสนุนในเวลาวิกฤติ 7. การส่งเสริมการพัฒนาทางจิตวิญญาณ (4) ด้านปัญญา 1. การให้การศึกษาและการสร้างความรู้ 2. การสนับสนุนการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ 3. การใช้เทคโนโลยีและข้อมูลในการจัดการสุขภาพ 4. การวิจัยและการพัฒนาความรู้ใหม่ 5. การสร้างแนวทางและนโยบายด้านสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ 6. การเสริมสร้างศักยภาพในการเรียนรู้ตลอดชีวิต 7. การประยุกต์ใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประชัน เมืองโพธิ์ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการธนาคารขยะวัดหนองไม้แก่น ตำบลหนองลาน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 2 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการธนาคารขยะวัดหนองไม้แก่น ตำบลหนองลาน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ประชาชนที่มีอายุ และการศึกษา มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการธนาคารขยะวัดหนองไม้แก่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น ประชาชนที่มี เพศ อาชีพ และรายได้ต่างกัน ที่มีความคิดไม่แตกต่างกัน เป็นการปฏิเสธสมมติฐาน สภาพปัญหาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการธนาคารขยะวัดหนองไม้แก่น ตำบลหนองลาน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ประชาชนบางส่วนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาคด้วยระบบธนาคารขยะ, การประสานงานในหมู่บ้านเกิดความล่าช้า และบางครั้งการดำเนินงานยังทำด้วยความไม่เข้าใจ, การบริหารจัดการและชักชวนคนในชุมชนในการทำจิตอาสายังไม่ครอบคลุม และมีแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ผลการสัมภาษณ์ พบว่า ด้านทาน: ควรให้ความรู้ ให้โอกาสและแนวทางการพัฒนา เกิดความเข้าใจ ด้านปิยวาจา: เน้นการพูดที่มีการให้ความรู้ แลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็น ด้านอัตถจริยา: การทำกิจกรรมโดยเน้นโครงการที่สำคัญ โดยมีชื่อโครงการว่า “ปั่นสะอาด” : ด้านสมานัตตตา: ต้องมีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและส่วนรวม มีการวางตนให้เหมาะสมมีความเสมอต้นเสมอปลาย

การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของชุมชน ตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย (1) ทาน 1. การบริจาคอาหารและสิ่งของ 2. การให้ความรู้และการศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพ 3. การให้บริการทางการแพทย์ฟรีหรือในราคาที่เข้าถึงได้ 4. การสร้างพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการออกกำลังกาย 5. การส่งเสริมสุขภาพจิตและการสนับสนุนทางจิตใจ 6. การส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีสุขภาพดี 7. การสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วย (2) ปิยวาจา 1. การให้คำแนะนำเชิงสุขภาพ คือ ปิยวาจาสามารถใช้เพื่อแนะนำแนวทางการดูแลสุขภาพที่ดี 2. การสร้างการตระหนัก คือ การใช้ปิยวาจาเพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี 3. การสนับสนุนกิจกรรมสุขภาพ คือ การใช้ปิยวาจาเพื่อสนับสนุนและสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ (3) อัตถจริยา เพื่อการส่งเสริมสุขภาพเน้นไปที่การกระทำที่เป็นไปตามค่านิยมหรือหลักการที่ถือว่าเป็นที่ยอมรับในสังคมเพื่อสุขภาพที่ดีของบุคคลหรือชุมชน นี่เป็นตัวอย่างบางประการดังนี้ 1. ความซื่อสัตย์ 2. ความเท่าเทียม 1. ความเป็นธรรม 4. ความเอื้อเฟื้อ 5. ความเสมอภาค (4) สมานัตตตา เพื่อการส่งเสริมสุขภาวะ คือทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอกันในชน ทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดย

ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าที่ของรัฐได้มีการปฏิบัติสม่ำเสมอ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญธิดา แก้วทอง (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากร โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านความไว้ใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการจูงใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการเปิดเผยตนเอง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีเพศแตกต่างกัน อายุแตกต่างกัน ระดับการศึกษาแตกต่างกัน และตำแหน่งแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ มีดังนี้ (1) ด้านการสื่อสาร ผู้บริหารควรให้ความไว้วางใจใน การมอบหมายงาน ควรมีการสื่อสารด้วยวาจาที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดการรับรู้ รับทราบและปฏิบัติตรงกัน (2) ด้านการรู้เท่าทันตนเอง ผู้บริหารควรจัดให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับจุดเด่นและจุดด้อยของตนเองให้เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนครูและบุคลากรให้นำจุดเด่นของตนเองให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพ (3) ด้านการยอมรับตนเอง ผู้บริหารควรยอมรับข้อผิดพลาดที่เกิดจากตนเองและแสดงความรับผิดชอบเมื่อเกิดข้อผิดพลาด (4) ด้านการจูงใจ ผู้บริหารควรให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร ควรรู้จักการพูดเชิงบวก เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงานควรช่วยเหลือครูและบุคลากรในการจัดให้มีสวัสดิการอย่างเหมาะสม (5) ด้านการเปิดเผยตนเอง ผู้บริหารควรเป็นกันเองในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสมเพื่อมิให้เกิดความคับข้องในการทำงาน ควรรู้จักการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่อครูและบุคลากรด้วยความเป็นกัลยาณมิตร (6) ด้านความไว้ใจ ผู้บริหารควรให้ความไว้วางใจในการมอบหมายภาระงานตามศักยภาพของบุคลากรในโรงเรียนด้วยปริมาณงานที่เหมาะสม (7) ด้านการจัดการความขัดแย้ง ผู้บริหารควรรับฟังทุกฝ่ายอย่างเข้าใจและเป็นกลาง

6. องค์ความรู้ใหม่

การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของชุมชน (1) ทาน 1. การบริจาคอาหารและสิ่งของ 2. การให้ความรู้และการศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพ 3. การให้บริการทางการแพทย์ฟรีหรือในราคาที่เข้าถึงได้ 4. การสร้างพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการออกกำลังกาย 5. การส่งเสริมสุขภาพจิตและการสนับสนุนทางจิตใจ 6. การส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีสุขภาพดี 7. การสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วย (2) ปิยวาจา 1. การให้คำแนะนำเชิงสุขภาพ 2. การสร้างการตระหนัก 3. การสนับสนุนกิจกรรมสุขภาพ (3) อัตถจริยา1. ความซื่อสัตย์ 2. ความเท่าเทียม 1. ความเป็นธรรม 4. ความเอื้อเฟื้อ 5. ความเสมอภาค (4) สมานัตตตา เพื่อการส่งเสริมสุขภาวะ

7. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของชุมชน ตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะจากการวิจัยดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีการสร้างความเข้าใจ บทบาทหน้าที่ของ อสม. เพื่อการสร้างความเข้าใจกับประชาชน เพื่อที่จะเป็นการสร้างความร่วมมืออย่างถูกต้อง

2) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ควรพัฒนา อสม. หรือตัวแทนของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อที่จะเป็นการตอบคำถามให้กับประชาชน ช่วยในการสื่อสาร ให้ความรู้ความเข้าใจในการรักษาสุขภาพของประชาชนในชุมชน

3) หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชน ควรที่จะจัดกิจกรรมวันสุขภาพทุก ๆ เดือน เพื่อที่จะเป็นการเรียนรู้การรักษาสุขภาวะของประชาชนทุกกลุ่มของหมู่บ้าน

4) ควรจัดพื้นที่เรียนรู้การรักษาสุขภาวะของชุมชน เพื่อที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ การประสานงานและการออกให้บริการของเจ้าหน้าที่

7.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) ประชาชน พระสงฆ์ ได้องค์ความรู้จากการได้เรียนรู้วิธีการรักษาสุขภาวะ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของแต่ละท่านในด้านที่ดีขึ้น ทั้งการออกกำลังกาย การทานอาหาร การเลือกสิ่งดี ๆ สำหรับตัวเอง และโทษต่าง ๆ จากการที่ผสมยาทานเอง ซื้อยาทานเอง หลงเชื่อโฆษณา เป็นต้น ซึ่งถือว่า เมื่อประชาชนในพื้นที่มีองค์ความรู้ทั้งด้าน การดูแลด้านสุขภาวะ และหลักสังคหวัตถุ 4 ก็จะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในทุกด้าน

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการรักษาสุขภาวะด้วย ธรรมะ กับศาสตร์ของแพทย์ในปัจจุบัน

2) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการพัฒนาสุขภาวะ โดยการสร้างแบบแผนที่สามารถนำมาปฏิบัติได้จริง

3) ควรศึกษาการพัฒนาศูนย์เรียนรู้สุขภาวะของชุมชน เพื่อที่จะเป็นการร่วมคิด รวมวางแผนร่วมมือกับหลายกลุ่มในการสร้างชุมชนสุขภาพดี

8. เอกสารอ้างอิง

จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์. (2545). *สังคมวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธรรมรักษา. (2536). *พระไตรปิฎกดับทุกข์ฉบับ 11*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สติ.

บุญธิดา แก้วทอง. (2565). แนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประชัน เมืองโพธิ์. (2565). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการธนาคารขยะวัดหนองไม้แก่น ตำบลหนองลาน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พุทธทาสภิกขุ. (2551). *พุทธธรรมประยุกต์.* กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิ.

พระครูสถิตพัฒนโสภณ (ไพฑูรย์ ฐิตโสภโณ). (2566). การส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์ตามหลักเชิงพุทธของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Adiwatthanasit J. (2002). *Sociology*. (9th ed). Bangkok: Kasetsart University.

Buddhadasa Bhikkhu. (2008). *Applied Buddhism*. Bangkok: Dhammadana Foundation.

Kaewthong B. (2022). Guidelines for enhancing human relations of personnel according to the principles of the four social objects of primary school administrators in Tak Fa District, Nakhon Sawan Province. *Master of Education Thesis in Buddhist Educational Administration.* Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Muangpho p. (2022). Application of the principles of the four social objects to promote community participation in the management of the waste bank at Wat Nong Mai Kaen, Nong Lan Subdistrict, Tha Maka District, Kanchanaburi Province. *Doctor of Philosophy Thesis in Buddhism.* Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka, Mahachulalongkornraja vidyalaya Edition*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House.

Phrakhru Sathitphatthansophon (Phaithun Thitsophon). (2023). Promoting the role of public welfare according to Buddhist principles of the monks who care for the sick in Lamphun Province. *Master of Buddhist Studies Thesis, Department of Buddhism.* Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Thammaraksa. (2003). *Tripitaka Dabduk Edition 11.* Bangkok: Sati Publishing House.